

פרשנות - דקל מחזיק לרגב
את המיקרופון

"המהפך 2016": הסיבה
שהילדים של יעל בר זוהר
לא רואים טלוויזיה

"רצח": השאלה "למה"
שייכת לזמנים אחרים

Recommended by **מרחבי הרשת**

גלריה אמנות ביקורת אמנות

מלון "פרדייז-אין" בירושלים הוא פארודיה על הטרנד של מלונות-אמנות

אוטופיה של בוריס שץ, שאמורה להתממש בעוד שלוש שנים, היתה ההשראה למלון
"פרדייז-אין" שיצרו אמנים בבית הנסן בירושלים, שכולו הצצות מתעתעות ואירוניה על גבי
אירוניה

133

2

שמור

גליה יהב |

09:57 24.09.2015

צילום: דיאגו רוטמן

"מה יעשה בבית המקדש, מה נמצא בו? - במקדש מקננת נשמת עם ישראל! שמה ילך כל יהודי לפתח את
רוחו, ללמד לדעת את נשמת העם. שם נצבר כל אשר יצר יהודי במשך אלפי שנים חלק מעבודתו לטובת

האנושיות כולה: בית נכאת נמצא, בית נכאת לאמנות ישראל ולחכמתו שם תשכון רוח אדני, אשר נתן בנו האלהים". כך כתב בוריס שץ בספרו האוטופי "ירושלים הבנויה – חלום בהקיץ" משנת 1918.

הוא דימיין את מסעו של הגיבור, בצלאל בן אורי, לבניית משכן ב-2018, בהסכמת המיעוט הערבי ומתוך הרמוניה פלאית עמו.

על בסיס הפנטזיה הספרותית הזאת יצרו לאה מאואס ודייגו רוטמן (קבוצת "סלה מנקה") יחד עם ניר יהלום את מלון "פרדייזאין" בבית הנסן בירושלים, שאותו הם מכנים "גן עדן באמצע העיר, פסאדה לבנה התוחמת גינה אשר הופקעה מן הציבור הרחב". המלון הוא בעצם חלק מהגינה הקדמית של בית הנסן, במרכזה שביל המוליך למעלה לכניסה, חציה השמאלי הוקף כולו בקירות גבס לבנים, שבתוך תחומם ניתן להתארח (על בסיס מלגת שהות לאמן). דלתות משומשות אמנם משובצות פה ושם בחומה, אבל הן נעולות, גם החלונות לא נפתחים, והיא נותרת בצורה, אין יוצא ואין בא, מעין ברלין מערבית בזעיר אנפין, המיועדת לדייר אחד בכל פעם. הצופה המסתובב מסביב לחומה יכול ליהנות רק מחרכי הצצה מסוגים שונים ומעבודות אמנות המשולבות בה.

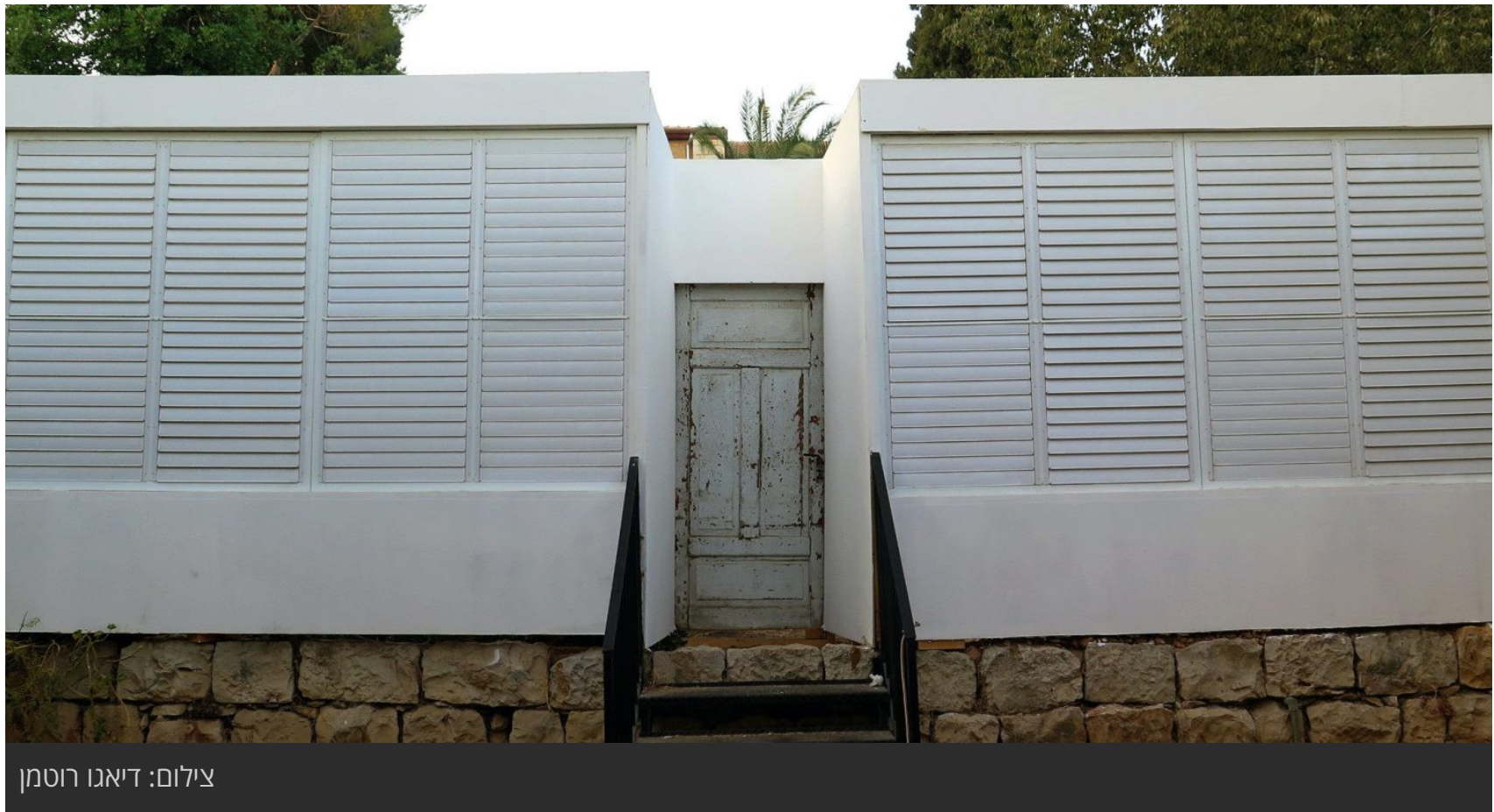

צילום: דיאגו רוטמן

מול חומת־הגבס מוצב מתקן דמוי מכונת ממתקים, ניתן לשלשל שלושה שקלים ולזכות בהצצה של שמונה שניות אל תוך הגן הנעלם. הצופה ניצב מול חזית מוזרה מאוד מבחינה אדריכלית – טרסת אבן ירושלמית נמוכה ששורת קירות גבס תקועים עליה, גרם מדרגות מברזל תעשייתי מוביל לדלת עץ משומשת ומקולפת, בקצה העליון של החומה מציצות צמרות עצים ושני תריסולי פלסטיק גדולים נפתחים לאטם. בוסתן נפלא נראה מבעדם, ממש זב חלב ודבש, עוד העין משוטטת על פנורמת הנוף הזאת וכבר הם נסגרים. הצצנו, נפגענו. כלכלת הפרוטות לא היתה הגונה איתנו.

את הגינה המבוצרת מציעים אנשי "סלה מנקה" כמקום לכל מי שיממש את "חיי הטבע האידיליים והמודרניים וישאיר לקהל הרחב את הגעגוע ואת ההצצה אל העולם שבו שוררים שלוה וחופש, במחיר שווה לכל נפש", כלשונם. כעת שווה שם האמן איתמר מנדס־פלור, החי תחת כיפת השמים כרובינזון קרוזו בלב העיר. בתוך הגן אירגן לו מטבח פעיל וסטודיו, מתוכו הוא מוציא עבודות אמנות, רובן עוסקות בהצצה ובחסימת ראייה. חלון נמוך הפעור בקיר, למשל, חושף מקטע מאדמת הגן כמו בחתך גיאולוגי, ממנו צומחים כמה עשבים, ונחש עשוי מענף שנחתך לחוליות מתפתל בו לנגד עינינו. כי כל גן עדן זקוק לנחש.

בעבודה נוספת שיצר ניתן לצפות ממרפסת "מרכז המבקרים" של המלון - מנדס־פלור טיאטא עלים יבשים וזרדים בצורת דיוקן, אולי של בוריס שץ, הנראה רק במבט מלמעלה. מבעד לחור אחר, שנפער במכת אגרוף לקיר, אפשר לראות מעט כביסה תלויה, מבעד למצלמה עתיקה שהוצבה מהצד השני, כך שנוכל להציץ פנימה במבט אוריינטלי מצועף כשל תיירי המאה הי"ט בעיר הקודש. ויש גם תעלת־השקיה המוליכה מים מהמטבח לגינה, חלק ממנה בוקע מחוץ לחומה כמעין רהיט מאולתר ומלוכלך.

צילום: דיאגו רוטמן

למרות כל ההצצות – דרך חורים וסדקים מסביב, מהמרפסת ובעבור שלושה שקלים — מרחב המחיה של מנדס־פלור לא נחשף; הוא מסתתר בתוך הצמחייה העשירה, רק רמזים בודדים נגלים לעין והוא נשאר במרחב סטרילי, הפוך לריאליטי נוסח "האח הגדול".

במרכז המבקרים מוצגות עבודות נוספות של אמנים, רובן ככולן מעין טייק־אופים סרקסטיים על עולם השיווק, עיצוב המוצר ומשרדי מכירות. פסי קומר יצרה מודל מתקפל של המבנה (ROOM KIT), כעין יצירה ממוזערת בסגנון של האמנים אבשלום ואנדריאה זיטל. חן כהן יצרה ספרון של תצלומי נשים שוכבות, העוסק בהיסטוריה של הבניין (בית המצורעים של ירושלים); יותר משהן נראות ישנות במיטת מלון הן נראות מעולפות, מסוממות או מתות. ליאור פינסקי הלחין מוזיקת רקע למרכז המבקרים. שאול צמח יצר את "טרילויט", פרח עשוי מפסולת אלקטרוני שעלי הכותרת המתכתיים שלו נפתחים ונסגרים. גיא יצחקי יצר לפרויקט [אתר שיווקי](#) ועוד.

בנוסף לכך, המלון מפרסם עצמו [באייר בנב](#), תמורת כ-5,000 שקלים ללילה תוכלו לשהות במלון אינספור־הכוכבים ולתמוך על הדרך במיזם אמנותי.

כל הפרויקט כולו מתקבל כמעין בדיחה על טרנד מלונות־האמנות, המתנאים בקישוטים יוקרתיים המעצבים את חלליהם ומקנים להם אווירה יוקרתית. במלון פרדייז הכל מצ'וקמק, משומש, אד־הוק, נטמע מדי בחצר עד שנעלם מהעין או דווקא בולט בחריגותו הלא מתאימה. שום הרמוניה או השתלבות במרחב, אלא ג'אנק־יארד עם עמדה אירונית. הפרויקט עוסק לכאורה בקהילתיות ובעצם הוא אנטי־קהילתי. הוא מעין תרגיל בהתבודדות, נזירות ותרגול מנטלי, אך גם מרחב מחיה להשכרה לכל דורש.

לדברי צמד האמנים, כך הם נוטלים חלק ב"מדיניות לפיתוח התיירות בירושלים" ומשתתפים בטרנד באמצעות יזמות של "אטרקציה תיירותית חדשה בירושלים ומקור הכנסה עצמאי לאמנים ולמרכז מעמותה לאמנות ומדיה". גם זו כמובן בדיחה עגומה על האופן שבו עיריות נוהגות לגזול שטחי ציבור לטובת יוזמות הון פרטיות ולשווק אותן כחרוזי זכוכית לאינדיאנים.

צילום: איתמר מנדס פלור

כך מתנהלת אמנות, ששפתה חתרנית וביקורתית, מתוך ציות־יתר ותוך היפוך אירוני של משמעויות. רוצים מלגת שהות? קבלו התנחלות. רוצים מיחזור פסולת אלקטרונית? קבלו ג'אנק צולע. רוצים בית מקדש? קבלו היפסטרים. רוצים גן עדן? קבלו גיהנום.

אלא שאנשי "סלה מנקה" מלהטטים ברטוריקה עד שלא תמיד ברור מה הרוח האמיתית שמתוכה הם פועלים. השפה שלהם בנויה סביב התחכמות על גבי התחכמות, לעתים ביחס לזוטות קלושות המנופחות מעבר לגודלן (לא כל עינית התקועה בקיר יכולה לחולל את מלוא הדיון על הראייה ועל יחסי אמן־צופה).

הפרויקט טובע באמירות אירוניות בסגנון "ירושלים, המקום בו כל פיסת אדמה יכולה להיות ביתך הזמני", המחקות נוסחי שיווק מופרזים ומופרכים המסתירים מציאות פוליטית מדממת.

סביר להניח שחלק מהעניין הוא אמצעי לחמיקה מדרישות ביורוקרטיות וממגבלות המושתות עליהם. כך הם נאלצים לעסוק ב"מיחזור", "האמנות האינטראקטיבית של המחר", "קיימות" ושאר מלות קוד חלולות המייצגות תכנים חיוביים לתועלת הציבור התמים והקל להיפגע מבחינה רגשית. חלק הוא שעשוע עצמי מהאוטופיזם של בוריס שץ, שאמור להתממש בעוד שלוש שנים בלבד, המתקבל כנאיבי ונלעג במציאות הירושלמית הנוכחית.

כדאי להתעלם מהממד המילולי המייגע למדי וגם מההתערבויות המינוריות עד קיקיוניות ולהתבונן בתוצאה המאז'ורית המרכזית – המבנה עצמו, מוזר ואפקטיבי. זו בנייה פוצעת, מסתגרת, מסווה את הפנים שלה, מנוכרת לסביבה ומשתלטת עליה, כולה עצם זר שהגוף דוחה.

הגבול בין פרובוקציה תרגילית המתקיימת ברובה ברמה ההצהרתית לבין פעולה ממשית הוא דק. את מלון פרדייז מצילה הנוכחות הפואטית הגסה של לוחות הגבס התקועים בשטח כחריגים החוסמים את העין. הם מהווים הפרעה אסתטית משמעותית, ותסכול אמיתי מתעורר מחוסר האפשרות להיכנס פנימה, להציץ, לתייר כמו שצריך. בהחלט מתברר באמצעותה, בהמחשה הגסה שלה, שחומה היא חטא קדמון.

לאה מאואס, דייגו רוטמן וניר יהלום: מלון "פרדייז-אין". בית הנסן, רח' גדליהו אלון 14, ירושלים.
שני־שבת 10:00—18:00